

TURUL

A Magyar Történelmi Társulat,
a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
és
a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
Közlönye

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG MEGBÍZÁSÁBÓL SZERKESZTI

RÁCZ GYÖRGY főszerkesztő
KOVÁCS ELEONÓRA felelős szerkesztő

DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA, KATONA CSABA, KÖRMENDI TAMÁS,
LACZLAVIK GYÖRGY, NEUMANN TIBOR, SOÓS ISTVÁN

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT
SZERKESZTŐSÉG: MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR
ORSZÁGOS LEVÉLTÁRA

MMXIII

TARTALOM

1. Értekezések

- HORVÁTH RICHÁRD – NEUMANN TIBOR – C. TÓTH NORBERT: Pontot az „i-re”
A Magyarország világi archontológiája című program múltja, jelene és közeli jövője 41
- PÁLMÁNY BÉLA: Új módszerek – új lehetőségek. A prozopográfia új módszerei és kapcsolata
a hagyományos genealógiával, archontológiával – a reformkori magyar országgyűlések almanachja alapján 53

2. Kisebb cikkek

- SZASZKÓ ELEK: Adalékok Krassó megye középkori archontológiájához (1319–1439) 60
- GYÖNGYÖSSY MÁRTON: Egyszarvú vagy farkas? Még egyszer a Szapolyaiak címerhasználatához 66
- NEUMANN TIBOR: A Szapolyaiak címerhasználatáról. Válasz Gyöngyössy Márton írására 71

3. Könyvismertetés

- FORINTOS ATTILA: A székesfehérvári székeskáptalan, Adattár 1777–2004.;
A székesfehérvári székeskáptalan címzetes kanonokjai, Adattár 1795–2010.;
A székesfehérvári püspökség adattára 1777–2010. (ism. HERMANN ISTVÁN) 74
- JAKUBINYI GYÖRGY: Romániai katolikus, erdélyi protestáns és izraelita vallási archontológia.
(ism. BERNÁD RITA) 76
- TAKÁCS IMRE: Az Árpád-házi királyok pecsétjei. Corpus sigillorum Hungariae medievalis I.
(ism. KURECSKÓ MIHÁLY) 77
- BÉL MÁTYÁS: Notita Hungariae novae historico geographica, II. k., (kiad. TÓTH GERGELY) (ism. TÓTH FERENC) 79

4. Hozzászólások 80

TURUL
LXXXVI. évfolyam
2013. 2. füzet

A Szerkesztőség címe: 1014 Budapest, Bécsi kapu tér 2–4.
turul@mol.gov.hu

Olvasószerkesztők: KOLLEGA TARSOLY ISTVÁN, ZSUPOS ZOLTÁN

Szerkesztőbizottság:
DRASKÓCZY ISTVÁN, REISZ T. CSABA, C. TÓTH NORBERT

Tördelés:
Heliox Film Kft.
Nyomdai munkák:
Kódex Könyvgyártó Kft.
Felelős vezető: MAROSI ATTILA
ISSN 1216–7258

A megjelenést támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

archívum
Magyar Nemzeti Levéltár
Országos Levéltára

HORVÁTH RICHÁRD–NEUMANN TIBOR–C. TÓTH NORBERT
Pontot az „i-re”

A Magyarország világi archontológiája című program múltja, jelene és közeli jövője*

„A középkor kutatása viszont annyiban hasonlít a puzzlera, hogy nagyon-nagyon sok apró cserepet kell összeraknia az embernek ahhoz, hogy abból valami kijöjjön. Ráadásul ez egy rendkívül hiányos kirakósjáték, ahol csak néhány százaléka van meg az eredeti elemeknek, és ebből kell értelmezhető dolgokat kirakni. Én ezt szeretem nagyon benne, meg – bevallom – magát az adatgyűjtés mechanizmusát is.”

Engel Pál¹

„...az archontológiai kutatás – és nemcsak Magyarországon – elsősorban a mindenkori *politikai elitet* alkotó személyekre terjed ki, azaz egy ország vezető hivatalviselőiről, legfontosabb (egyházi és világi) méltóságairól szolgált névsorokat. Ezek ismerete *mellőzhetetlen a szűkebben vett történettudomány műveléséhez*, de gyakran mutatkozik irántuk igény a rokon tudományokban is (főleg a régészetben és a művészet-történetben). Az ilyen széles körben igényelt listák készítése tekinthető az archontológia tárgyának.” Aligha lehetne jobb definíciót találni Engel Pál sorainál² az alábbiakban tárgyalt tudományterület tárgyára és indokot keresni, vajon miért is adja több kutató a fejét arra, hogy életéből több esztendő töltsön látszólag „száraz” adatsorok összeállítására.

Ami mármost a választ illeti – attól a nem mellékes lehetőségétől eltekintve, hogy akadhat köztük több oly defektussal rendelkező személy is, aki pusztán örömből –, elsősorban azért, hogy egy immáron másfél évtizednél régebben elindult, és a Kárpát-medencei középkorkutatás számára kiemelten fontos program ne maradjon torzóban. Mert a magyar történettudomány forráskiadványokkal és kézikönyvekkel való ellátottságát kicsit is ismerők előtt aligha kell hosszabban taglalni, ilyenek bizony akadnak szép számmal a régiségben éppen úgy, mint korunkban.

* A kutatást és a kézirat elkészítését az OTKA (K 100749.), valamint a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (BO 00325/11/2.= Neumann Tibor, valamint BO/00445/11/2.= C. Tóth Norbert) támogatta.

¹ „Én voltam a legjobb középkorász a Postán” Engel Pál történésszel Banyó Péter beszélget. *Beszélő*, 6 (2001) 2. sz. 64.

² Engel Pál: Archontológia-Prozopográfia. In: A történelem segédtudományai. (Szerk. Bertényi Iván.) Bp., 1998. (A történettudomány kézikönyve 1.) 30.

Jelenleg ez a helyzet a „Magyarország világi archontológiája 1000–1526” munkacímet viselő programmal is. A kezdeményezés célja, hogy feltárja és összeállítsa a középkori Magyarország báróinak, főpapjainak, megyei hatóságainak, várnagyainak és az udvartartás tagjainak lehető legteljesebb névlistáit. A kezdetek a ’90-es évek első felébe nyúlnak vissza, amikor 1973–1982 között Engel Pál szerkeszteni kezdte saját kutatásait könnyíteni hivatott kéziratát. Ám ezt később, több pályatársa buzdítására, immáron szisztematikus kutatásokkal kiegészítve a szélesebb nyilvánosság elé tárta. Az 1301–1457 közötti időszakot feldolgozó, máig a legfontosabb medievisztikai kézikönyvek közé tartozó műve 1996-ban hagyta el a nyomdát.³ Az azóta a kutatásba szervesen beépült, s mára megszámlálhatatlanul sokszor idézett adattár nehezen túlbecsülhető lendületet adott a középkori politika- és társadalomtörténet művelésének. Vélhetőleg ennek a lendületnek köszönhető, hogy Engel közeli munkatársai közül az Árpád-kor kutatásával foglalkozó Zsoldos Attila vállalta magára, hogy szűkebb korszakára vonatkozóan elkészíti Engel munkájának előzményét. Az adatgyűjtés 2006–2010 között OTKA támogatással folyt, s ennek eredményeképpen a kötet 2011-ben látott napvilágot.⁴ Zsoldos műve bevallottan az „Engelhez” igazodott. Mind a feltárt tisztségek körében, mind pedig az adatközlés módjában (a korszak sajátosságaiából fakadó szükséges módosításokon kívül) hűen követte a bevált formákat, ezzel is hangsúlyozva az egységes kézikönyvsorozat jellegét. Eszerint tehát 1000-tól egészen 1457-ig minden kutató, érdeklődő rendelkezésére áll a Magyar Királyság *bárói méltóságviselőinek, főpapjainak, megyei hatóságainak* (szolgabírák nélkül) és *várbirtokosainak meg várnagyainak* (utóbbiak 1301–1457 között) adattára.

Feltáratlan maradt tehát a késő középkor, az 1458–1526 közötti időszak. A munkálatok azonban már itt is korábban elindultak. Egyfelől – erről még lesz szó – még, ha egyedi, elszigetelt jelenségként, de léteztek e korszakból is

³ Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. k. Bp., 1996. (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 5.)

⁴ Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája 1000–1301. Bp., 2011. (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.)

archontológiai közlések, másfelől az utóbbi évtizedben több kutató is megkezdte a rendszerezett adatgyűjtést. További lendületet adott a munkának, hogy a fentebb idézett 2006–2010-es OTKA ciklusban nem csupán az Árpád-kori, hanem a késő középkori archontológia előkészületei is helyet kaptak. Ennek előzetes eredményei már korántsem lebecsülendők. Végezetül arról is szót kell ejteni, hogy nagyjából 2000 után a középkori archontológia kutatása ismét méltó helyére került a tudományos-történeti tevékenységek körében. Ezekre az előzményekre alapozva vállalkoztak jelen írás szerzői arra (Pálosfalvi Tamással kiegészülve), hogy 2012–2015 között elkészítsék e fontos kézikönyv harmadik kötetét, a Mohácsig tartó évtizedek lajstromait.⁵

Kétségtelen tény, a feltárást nem kellett a semmiből kezdeni. Ezért szólnunk kell néhány szót az 1990/2000 előtt a kutatók rendelkezésére álló késő középkori archontológiai gyűjtésekről is. Az időrendet valamelyest követvén, Fügedi Erik „A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása” című monográfiáját kell idéznünk. Fügedi a korban újszerűnek számító szociológiai megközelítésű dolgot állított össze a korszak báróiról, ehhez azonban szükségére volt azok többé-kevésbé pontos lajstromaira is. Minekutána ilyenek eladdig nem léteztek, maga készítette ilyeneket, s közölte azokat könyve függelékében. A meglehetősen egyszerűsített listák (1458–1500 közöttiek) máig a kutatás legfontosabb segédletei közé tartoznak.⁶ Jobb híján.

Alig esztendővel Fügedi után jelent meg Bónis György monográfiája a középkori magyar jogász-kancelláriai értelmiségről és annak tagjairól. E kötet jegyzeteiben és függelékében a magyar királyi udvari bíróságok és kancellária tisztségviselőinek máig egyetlen összeállítása érhető el.⁷ S ha már az áttekinthető, nagyobb merítésű archontológiáknál tartunk, Szentpétery Imre posztumusz megjelent, s több szakember által bővített kronológiai kézikönyvről sem feledkezhetünk meg.⁸ E három kötetrel azonban az előzmények lényegében ki is merültek.

Lényegesen jobb a helyzet, ha az 1990 utáni publikációkat tekintjük. Teljességre törekvő archontológiai összefoglaló ugyan még csak kísérlet szintjén sem keletkezett, de számos egyedi, kevésbé vagy jobban megbízható közlemény került ki a sajtó alól. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért és a végző adattár megjelenéséig a kutatók dolgát könnyítendő, ezek számbavétele az alábbiakban tematikusan következik a fentebb felsorolt tisztségviselők sorrendjében. Felsorolásunkba kizárólag olyan munkákat emeltünk be, amelyek tudatosan levéltári forrásokra épülnek, s céljuk a lehető legteljesebb adatsorok összeállítása volt (egy-kettő közülük 1990 előtt látott napvilágot, de alaposságuk indokolta beemelésüket a

gyűjtésbe). Megbízhatóságuk, a feldolgozott kútfők aránya ebből eredően más és más, ám egyedi ellenőrzésük nem e sorok íróinak feladata volt. Utóbbiak Engel és Zsoldos módszerét követik, azaz munkájuk során, amikor csak lehet, az eredeti, kézirat források alapján készítik el az adatsorokat, s a korábbi feldolgozások, közlések eredményeit csak ezt követően veszik figyelembe.

Bárók. Pillanatnyilag tudomással bírunk az erdélyi vajdák és alvajdák,⁹ a szörényi bánok,¹⁰ az Alsó¹¹ és Felső Részek¹² főkapitányai, és a kincstartók adatsorairól.¹³

Főpapok. Meglepő lehet, de ezen a téren sem áll túl jól a modern kutatás. Noha az esztergomi¹⁴ és kalocsa-bácsi¹⁵ érsekek, illetve az egri¹⁶ és pécsi¹⁷ püspökök hivatalviselése többé-kevésbé modern feldolgozásokban hozzáférhető, de a többi püspökség tekintetében nincsenek ilyen munkák. Ennek okai számosak, s ezek közül tán az egyik legfőbb, hogy ma már hasonló és digitális kiadásban is elérhető Conrad Eubel nagyszabású adattára.¹⁸ Ennek adatai jobbra közeliek a valós magyarországi püspökváltásokhoz, de a finomítások – amelyek akár éveket is pontosíthatnak – továbbra sem mellőzhetőek.¹⁹

Megyéék. Az utolsó évtized talán a megyei archontológiák terén volt a leggyümölcsözőbb. Szerkezetükben és forrásalapjaikban ugyan különböznek, de az alábbi megyék hatóságának modern adattáraival számolhatunk 2012 nyarán: Abaúj,²⁰

⁹ W. Kovács András: Arhondologia voievozilor Transilvaniei (1458–1526). Completări și precizări. Cluj-Napoca, 2012. [Kézirat, sajtó alatt. Ehelyütt is megköszönjük, hogy a szerző kéziratát önzetlenül a rendelkezésünkre bocsátotta] – Vö.: Uő.: Voievozi și vicevoievozi ai Transilvaniei la conducerea comitatului Alba în Evul Mediu. In: *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 15/1 (2011) 7–41.

¹⁰ Fenyvesi László: A temesközi-szörényiségi végvárvidék funkcióváltásai (1365–1718). In: *Végvárak és régiók a XVI–XVII. században.* (Szerk. Peterscsák Tivadar–Szabó Jolán.) Eger, 1993. (Studia Agriensia 14.) 260–263.

¹¹ Uo. 267.

¹² Horváth Richárd: A Felső Részek kapitánysága a Mátyás-korban. *Századok*, 137 (2003) 952–954.

¹³ Soós Ferenc: Magyarország kincstartói 1340–1540. Bp., 1999.

¹⁴ Esztergomi érsekek 1001–2003. (Szerk. Beke Margit.) Bp., 2003.

¹⁵ Udvardy József: A kalocsai érsekek életrajza 1000–1526. Köln, 1991. (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae XI.)

¹⁶ Sugár István: Az egri püspökök története. Bp., 1984.

¹⁷ A Pécsi Egyházmegye története I. A középkor évszázadai (1009–1543) (Szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümei József.) Pécs, 2009. 125–154.

¹⁸ Korszakunkra: *Conradus Eubel: Hierarchia catholica medii aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series.* Vol. II. Ab anno 1431 usque ad annum 1503 perducta. Monasterii, 1914., Uő.: *Hierarchia catholica medii aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series.* Vol. III. Saeculum XVI ab anno 1503 complectens. Monasterii, 1923.

¹⁹ Vö.: Neumann Tibor: Győr és Eger között. Egy püspöki áthelyezés története. In: *Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére.* (Szerk. Juan Cabello–C. Tóth Norbert.) Nyíregyháza, 2011. 357–366.; C. Tóth Norbert: *Az egri püspöki szék betöltésének problémái 1520 és 1523 között.* (Függelékében az egri, szerémi és váci püspökök II. Lajos-kori archontológiája) In: Uo. 375–376. – Legújabbban számos főpapi szék elfoglalására vonatkozó forrásokkal: *Tusor Péter–Nemes Gábor: Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605).* Bp.–Róma, 2011. (Collectanea Vaticana Hungariae. Series I. vol. 7.)

²⁰ Horváth Richárd: Adalékok a Szapolyaiak északkelet-magyarországi felemelkedéséhez. In: *Analecta Mediaevalia I. Tanulmányok a középkorról.* (Szerk. Neumann Tibor.) Bp., 2001. (A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Medievalisztika Tanszékének kiadványosorozata)

⁵ Az ezt támogató OTKA program száma: K 100749. Időtartama: 2012. jan. 1–2015. dec. 31.

⁶ Fügedi Erik: *A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása.* Bp., 1970. (Történeti statisztikai kötetek) 105–124.

⁷ Bónis György: *Jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon.* Bp., 1971.

⁸ Szentpétery Imre: *A kronológia kézikönyve. A Chronológia és az Oklevéltani naptár összevont, javított és bővített kiadása.* (Szerk. Gazda István–Érszegi Géza–Raj Tamás–Szögi László.) Bp., 1985.

Bars,²¹ Bereg,²² Gömör,²³ Győr,²⁴ Heves,²⁵ Közép-Szolnok és Kraszna,²⁶ Nyitra,²⁷ Pest,²⁸ Somogy,²⁹ Szepes,³⁰ Szabolcs,³¹ Szatmár,³² Tolna,³³ Turóc,³⁴ Ugocsa,³⁵ Vas,³⁶ Veszprém.³⁷ Ezen kívül Erdély hét „klasszikus” megyéjének is elkészült az archontológiája.³⁸ Ezek a közlemények teljes késő középkori megyerendszerünk majdnem felét jelentik.

Váarak. Nos, talán e területen a legrosszabb a helyzet. A témakör népszerűsége dacára igazán alapos, modern történeti adattárakkal nem rendelkezünk. Természetesen fontosak Csánki Dezső monumentális történeti földrajzi kötetének váarakat érintő részei, és akadnak egyedi közlemények régebről

110–111. – *Veronika Nováková*: Vývoj správy a spisomňovania v Abovskej stolici do roku 1526. *Slovenská Archivistika*, 27 (1992/2.) 71–73. – *Novák Veronika*: Nyitra, Bars és Abauj vármegyék tisztségviselői és oklevélkiadásuk 1526-ig. In: Szabolcs-szatmár-beregi levéltári évkönyv XVI. (Szerk. Henszel Ágota.) Nyíregyháza, 2003. 35–43.

²¹ *Veronika Nováková*: Vývoj správy a spisomňovania v Tekovskej stolici do roku 1526. *Slovenská Archivistika*, 23 (1988/2.) 46–48. – *Novák V.*: Nyitra, Bars, Abauj i. m. 43–48.

²² *Neumann Tibor*: Bereg megye hatóságának oklevelei (1299–1526) Nyíregyháza, 2006. (Szabolcs-szatmár-beregi Szemle füzetek 3.) 15–23.

²³ *Havassy Péter*: Gömör vármegye középkori fő- és alispánjai. In: Írott és tárgyi emlékeink kutatója. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára. (Szerk. Mészáros Kálmán.) Bp., 2002. 37–50.

²⁴ *Horváth Richárd*: Győr megye hatóságának oklevelei (1328–1525) Győr, 2005. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 1.) 28–32.

²⁵ *Havassy Péter*: Heves megye középkori tisztségviselői. Eger, 1986. (Studia Agriensia 6.) 24–44.

²⁶ *W. Kovács András*: The Authorities of Middle Solnoc and Crasna Counties in the Middle Ages. *Transylvanian Review*, 21 Supplement No. 2. (2012) 47–50.

²⁷ *Veronika Nováková*: Nitrianska stolica do roku 1526. *Slovenská Archivistika*, 19 (1984/2.) 55–57. – *Novák V.*: Nyitra, Bars, Abauj i. m. 48–55.

²⁸ *Tringli István*: Pest megye a késő középkorban. Pest megye monográfiája I/2. (A honfoglalástól 1686-ig) (Szerk. Zsoldos Attila, Torma István közreműködésével.) Bp., 2001. 187–191.

²⁹ *Borsa Iván*: Somogy középkori alispánjai – A Mohács előtti megyei archontológia ügye. In: Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 13. (Szerk. Kanyar József.) Kaposvár, 1982. 11–14.

³⁰ *Horváth Richárd*: Funkcionári Spišskej župy v neskorom stredoveku (1459–1526). In: Z minulosti Spiša. Ročenka Spišského dejepisného spolku v Levoči, XX. ročník. Zostavil: Ivan Chalupický. Levoča, 2012. 7–24.

³¹ *C. Tóth Norbert*: Szabolcs megye hatóságának oklevelei II. k. (1387–1526) Bp.–Nyíregyháza, 2003. (A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 53.) 13–16. – *C. Tóth Norbert*: Szabolcs megye ismeretlen ispánjai Mátyás király uralkodása idején. *Szabolcs-szatmár-beregi Szemle*, 42 (2007) 154–163.

³² *Piti Ferenc–C. Tóth Norbert–Neumann Tibor*: Szatmár megye hatóságának oklevelei (1284–1524) (Szerk. C. Tóth Norbert.) Nyíregyháza, 2010. (A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 65.) 27–41.

³³ *Szakály Ferenc*: Ami Tolna vármegye középkori okleveleiből megmaradt. 1314–1525. Szekszárd, 1998. 38–66.

³⁴ *Borsa Iván*: Turóc vármegye ispánjai és alispánjai 1526-ig. *Levéltári Közlemények*, 60 (1989) 203–217.

³⁵ *C. Tóth Norbert*: Ugocsa megye hatóságának oklevelei (1290–1526) Bp., 2006. (Az MTA–MOL Zsigmondkori Oklevéltár kutatócsoport kiadványa) 17–23.

³⁶ *Horváth Richárd*: Vas megye tisztségviselői a késő középkorban (1458–1526) *Vasi Szemle*, 64 (2010) 728–735.

³⁷ *Horváth Richárd*: Veszprém megye tisztségviselői a késő középkorban (1458–1526). *Fons*, 7 (2000) 252–266.

³⁸ *W. Kovács András*: Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája. Kolozsvár, 2010. (Erdélyi tudományos füzetek 263.)

is,³⁹ ám a modern kutatás ennél többre tart igényt. S a mai forrásfeltárás ennél lényegesen többre is ad lehetőséget. Adattárunkban pillanatnyilag 827 objektumról rendelkezünk adatokkal, ezzel szemben érdemnek tekinthető összefoglalással csak Gömör⁴⁰ és Zala⁴¹ megyéből bírunk, valamint ismerjük Diósgyőr,⁴² Galgóc,⁴³ Pécs,⁴⁴ Tata⁴⁵ és Visegrád⁴⁶ késő középkori várnagyainak friss adattárát. Toronymagasan emelkedik ki ebből a „mezőnyből” továbbá Koppány Tibor kastély-adattára.⁴⁷

Mindezek áttekintése után illendő feladat annak bemutatása, hogy jelen sorok írói miként is gondolják a késő középkori világi archontológiai adatsorok összeállítását és közzétételét. Első és legfontosabb feladatunk annak rögzítése, hogy a Zsoldos Attila és az Engel Pál által összeállított munkához való szerkezeti „igazodás” feltétlenül indokolt, már csak a követendő hagyományok végett is. Ezen túlmenően azonban, részben a forrásanyag szerkezetére való tekintettel, részben az összeállítók szempontjai szerint változásokat is indokolt végrehajtani. Lássuk ezeket sorjában.

1. A vizsgált tisztségek köre. Nos, ebben nincsen sok változás, a bárók, főpapok, megyék, az udvar és a várbirtokok/várnagyok fognak szerepelni a késő középkori archontológiában is. Egyetlen bővítésnek az számít csupán, hogy az 1458 utáni megyei adatsoroknál, lévén, hogy erre a források már érdemben lehetőséget adnak, feltűnnek majd a szolgabírák is. Szerepüket, jelentőségüket és választásuk módját Szakály Ferenc kutatásai alapján már nagyjából ismerjük,⁴⁸ ezért adattárba emelésük feltétlenül indokolt, így nyújtva további támpontot a megyei nemesi társadalom vizsgálati számára.

2. Bővítések. A megyei szolgabírákon és a segédpüspökökön kívül terveink szerint több érdemi bővüléssel kell számolnia az érdeklődőnek. Jelentős újítás, hogy az egyes váarak történetére vonatkozó legfőbb szakirodalmak összegyűjtésére teszünk kísérletet. Utóbbi esetben persze nem lehet cél egy

³⁹ Pl.: *Barcza Leánder*: Kik voltak a kőszegi vár urai és kapitányai? *Vasi Szemle*, 2 (1935) 391–393.

⁴⁰ *Havassy Péter*: Adatok a Gömör megyei váarak középkori történetéhez. In: A nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve, 43 (2001) (Szerk. Almássy Katalin–Istvánovits Eszter.) 287–300.

⁴¹ Zala megye archontológiai és genealógiai adattára 13–16. század. (Szerk. Szatlóczki Gábor.) CD-ROM. Bp., 2004.

⁴² *Kubinyi András*: Diósgyőr várnagyai 1458–1526. In: Miskolc története I. A kezdetektől 1526-ig. (Főszerk. Dobrossy István.) Miskolc, 1996. 437–440.

⁴³ *Fedeles Tamás*: Galgóc az Újlaki érában (1349–1524). In: Debrecen város 650 éves. Város-történeti tanulmányok. (Szerk. Bárány Attila–Papp Klára–Szálkai Tamás.) Debrecen, 2011. (Speculum Historiae Debreceniense 7.) 220–222.

⁴⁴ *Fedeles Tamás*: Eine Bishofsresidenz in Südungarn im Mittelalter. Die Burg zu Fünfkirchen (Pécs). *Quaestiones Mediaevi Novae*, 1 3 (2008) [Warszawa] 214–217.

⁴⁵ *Neumann Tibor*: A tatai vár és urai a Jagelló-korban. In: A diplomácia választóján. 500 éve volt Tatán országgyűlés. (Szerk. László János.) Tata, 2010. (Annales Tataiensis VI.) 80.

⁴⁶ *Iván László*: A visegrádi vár története a kezdetektől 1685-ig. Visegrád, 2004. 188–199.

⁴⁷ *Koppány Tibor*: A középkori Magyarország kastélyai. Bp., 1999. (Művészettörténeti füzetek 26.)

⁴⁸ *Szakály Ferenc*: Tolna megye középkori szolgabírái. (Esettanulmány). *Történelmi Szemle*, 39 (1997) 411–424.

teljességre törekvő bibliográfia, de a fontosabb kézikönyvek, monográfiák és korszakunkat érintő tanulmányok (szülesse-nek azok bármilyen nyelven is) összegyűjtése talán nem tűnik reménytelennek. Terveink között szerepel továbbá – legalább is e sorok leírásakor mindenképp –, hogy az egyes váraknál az ismert tartozéklistákat (pl.: adományok, iktatások alkalmával említve) tartalmazó okleveleket is felsoroljuk, ugyancsak a településtörténeti, birtoktörténeti kutatásokat segítő. Végezetül ugyancsak ide kívánkozik annak rögzítése, hogy az engeli gyakorlattól eltérően, alighanem az egyes megyékhez indokolt besorolni az országgyűlési követeket is, s nem önálló fejezetben hozni neveiket.

A főpapok esetében egyrészt csökkentjük, másrészt jelentősen kibővítjük az Engel Pál Archontológiájában szereplő püspökségek és adatok körét. Csökkentjük, mivel a dalmát egyházmegyék közül csak azok fognak az adattárban szerepelni, amelyek időről-időre felbukkannak a királyi privilégiumok méltóságsoraiban, illetve részét alkották a magyar egyházi hierarchiának. Ennek következtében a raguzai, spalatói és zárai érsekek, a fárai, makarskai, nonai és sebenicói püspökök nevei hiányozni fognak az adattárból, a vránai perjel pedig a világi méltóságok között kap helyet. Ugyanakkor felvesszük azokat a címzetes püspökségeket, így az argyasi, milkói, moldvabányai és vidini püspököket, akik az egyes főpapok segédpüspökeiként szerepelnek forrásainkban. Mindezzel együtt igyekszünk az összes segédpüspöki hivatalt viselt személyt feltárni. Rajtuk kívül helyet kapnak az egyes egyházmegyék vikáriusai (*vicarius in spiritualibus*), továbbá az egyházmegyék gazdasági irányítói is (*vicarius in temporalibus*, *administrator/gubernator proventuum*, *provisor curie*).

3. Elhagyások. Amint a bővítések, úgy az elhagyások is a korszak sajátos forrásaiból és a korábbi kötetek megjelenése óta a kutatásban megfigyelhető igényekből, irányokból fakadnak. Ennek eredményeképpen, lett légyen társadalomtörténetileg bármily hasznos e csoport ismerete, az udvari lovagok, ifjak tételes, esztendőkre lebontott listáival – amint az

Engel Pál kötetében megtalálható – nem fog találkozni az olvasó. Ennek magyarázata roppant egyszerű: e személyek köre célzatos kutatással csak korlátozottan tárható fel, ám a másfélszázézerhez közeli késő középkori oklevél áttekintése és a várható végeredmény nincs arányban egymással.

A forrásfeltárást a négyfős kutatói csapat megosztva végzi, az átfedéseket és a párhuzamosságokat kiküszöbölendő. 2012-ben elsősorban a megyei adatsorok összeállítása folyik, ennek végén – reményeink szerint az esztendő végére – a megyei oklevelek alapján összeállítható alap-adatsorok mindenhol rendelkezésünkre fognak állni. 2012 augusztusának végén a fentebb felsorolt és már publikált megyéken kívül tucatnál is több további megye archontológiája készült már el. 2013 a bárói méltóságviselők, 2014 a főpapi adatsorok megszerkesztésének éve lesz, míg az utolsó két esztendő a vár-adattár tökéletesítésével és a majdani kötet megszerkesztésével fog telni, ha a tervek maradéktalanul megvalósulnak. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy munkánk talán legfontosabb segédeszköze az Országos Levéltár honlapján keresztül elérhető DL-DF adatbázis az oklevelek fényképeivel egyetemben. (*Collectio Hungarica Diplomatica*. [Szerk. Ráczy György.] <http://mol.arcanum.hu/dldf> – [Megtekintés: 2013. augusztus 15.]) A részletes feladatmegosztáson túl, minden nagyobb egységnek egy-személyi, „szerkesztője” is van. Horváth Richárd a vár-adatsorok, Neumann Tibor a megyei listák, Pálosfalvi Tamás a szlavón bánok és vicebánok, valamint a szlavón megyék, míg C. Tóth Norbert a bárók és a főpapok adatsorainak végső formába öntésének felelőse. S hogy az érdeklődők, kutatók tisztában lehessenek azzal, hogy az 1458–1526-os archontológia kötetet a szerkesztő/szerzők milyennek képzelik, a Függelékben közlünk egy-egy eleddig publikálatlan bárói, főpapi, megyei és várbirtokos/várnagy adatsort, voltaképpen illusztráció gyanánt. Az ezekben szereplő irodalmi és forráshivatkozások a majdani kötet formájában, rövidítésekkel szerepelnek a jobb használhatóság végett, a feloldásukat lásd az adatsorok után szereplő összesített irodalomjegyzékben.

FÜGGELÉK

Nádor

Vö. Fügedi: Arisztokrácia 105.; Bónis: Jogtudó értelmiség.

Gúti Ország Mihály (1458–1484)

1458. VII. 27. (DL 12901.)⁴⁹

1484. XI. 11. (DL 19004.)⁵⁰

Besenyői Mihály alnádor 1461. V. 7. (Zichy X. 155.) – 1470. IX. 21. (DL 17062.)⁵¹

Vági Miklós ítélőmester 1459. II. 26. (DL 61681.) – 1466. III. 27. (DL 16756.)

Korotnai János ítélőmester 1466. VI. 12. (Zichy X. 381.) – 1497. I. 23. (DL 33207.)⁵²

Győrödi János *cancellarius* 1470. VIII. 12. (DL 17026.)

⁴⁹ Első említése nádorként. E tisztségében az első kiadványa 1458. VII. 30-án kelt. (DL 31691.) – Garai László leváltására és Gúti Ország Mihály megválasztására az ekkor zajló országgyűlésen, azon belül is VII. 24/25-én került sor. Vö. C. Tóth Norbert: Nádorváltás 1458-ban. Máttyás király első országgyűlésének időpontja. *Turul* 84. (2011) pp. 98–101.; 100–101.

⁵⁰ Utolsó ismert nádori kiadványa.

⁵¹ 1472. I. 25-én nem szerepel neve mellett, hogy alnádor lenne, 1478. III. 12-én már olim Michaelis alias vicepalatiniként fordul elő. (DL 17283.)

⁵² Személyére lásd: Véghely Dezső: Korothnay Katinka. *Századok* 4. (1870) 14–29.

Szécsényi János *notarius/cancellarius* 1470. VIII. 13. (Széchenyi I. 584.) – 1474. II. 18. (DL 15886.)
 Antal mester, *cancellarius* 1478. X. 22. (DL 15663.)
 Vásárhelyi Pál diák, *secretarius* 1479. VII. 17. (DL 72709.)

Üresedés (1484–1485)

Szapolyai Imre (1486–1487) 1486. II.⁵³
 1487. IX. 12.e. (Bártfa 381/2573.)⁵⁴
 Grebeni Hermanfi László⁵⁵ alnádor 1486. III. 31. (DL 107065.) – 1490. IX. 19. (DL 107608. és 101638.)⁵⁶
 Korotnai János ítélőmester 1466. VI. 12. – 1497. I. 23. (Lásd fentebb!)
 Felfalui László *notarius palatinalis* 1487. VIII. 28. (DF 223814.) – IX. 1. (DF 215334.)

Üresedés

1489. VI. 23. (HO III. 438.)
 1492. III. 29. (Lásd alább!)
 Nagylucsei Orbán a nádori bíróság vezetője⁵⁷ 1487. XI. 6. (DL 69513.) – 1491. V. 17. (DL 19720.)
 Grebeni Hermanfi László alnádor 1486. III. 31. – 1490. IX. 19. (Lásd fentebb!)
 Korotnai János ítélőmester 1466. VI. 12. – 1497. I. 23. (Lásd fentebb!)
 Szapolyai István (1492–1499) 1492. III. 29. (Engel: Gesch. I. 130.)⁵⁸
 1499. XII. 23. (DL 25287.)⁵⁹
 Hangács Mihály alnádor 1492. VI. 12. (DL 19854.) – 1499. X. 1. (DL 62956.)
 Korotnai János ítélőmester 1466. VI. 12. – 1497. I. 23. (Lásd fentebb!)
 Marócsai Ferenc ítélőmester 1497. VIII. 14. (DL 69534.) – 1498. IX. 3. (DL 99184.)
 Liskai Horvát Ádám ítélőmester 1498. IX. 13. (DL 20726.) – XI. 8. (DF 261892.)
 Sárközi Pál ítélőmester 1498. XI. 10. (DL 88829.)
 Mekksei György *secretarius palatinalis* 1493. VII. 5. (DL 66637.) – 1498. XI. 14. (DL 104842.)

Vingárti Geréb Péter (1500–1503) 1500. V. 8. (§ CIH I. 669.)⁶⁰
 1503. II. 9. (DL 107151.)⁶¹
 Gibárti Keserű István alnádor 1500. (Veress: Olasz 445.) – 1503.
 Gereci Antal ítélőmester 1500. IX. 1. (Bánffy II. 377.) – 1503. II. 9. (DL 107151.)

⁵³ Az 1485. december eleje óta zajló országgyűlésen Szapolyai Imrét választották nádorrá, akinek első említése e tisztségében az 1486. január 25-i kelettel ellátott Nagy Törvénykönyv méltóságsora. (DRH 1458–1490. 310.) Kérdés azonban, hogy valóban hihetünk-e ennek a keltezésnek, mivel, mint arról Szapolyai nádor egy másik okleveléből értesülünk, március 1-jén a főpapok és bárók közül még sokan a király mellett tartózkodtak Budán (quod cum feria quarta proxima post festum Beati Mathie apostoli unacum aliis nonnullis dominis prelatibus, baronibus hic Bude penes serenissimum principem dominum Mathiam Dei gratia regem Hungarie, Bohemie etc., dominum nostrum gratiosissimum fuisse constituti – DL 19125. Ugyanennek átíróját idézi DRH 1458–1490. 312. 6. jegyzet: DL 88718.) és az országgyűlés még zajlott, így arra is gondolhatunk, hogy a törvényt a szentesítéskor visszadátumozták. Ennek, meglátásom szerint alapvetően két oka lehetett: az egyik, kevésbé valószínű szerint ekkora már nagy vonalakban készen állt a törvény szövege. A másik lehetőség, ami az eddigi és az alább idézett adatokból is látható, az országgyűlés korántsem fejeződött be január 25-én, azaz a törvény szentesítésének dátuma mindenképpen szimbolikus: Mátyást 1458. január 24-én választották meg királlyá, így a január 25-i kelettel ellátott Nagy Törvénykönyvben már az új uralkodási évét (29) tüntethették fel. Mindezt másik oldalról látszik alátámasztani az, hogy Szapolyai Imre első nádori kiadványát március 1-jéről ismerjük (Zichy XI. 421.). A nádori oklevelek teljes hiánya, főleg annak fényében, hogy Bátorfi István országbíróknak február 28-ig közel harminc kiadványát ismerjük, köztük olyanokat, amelyek alapján egyértelmű, hogy március közepén még folytak a tanácskozások Budán, meglehetősen beszédes. Ebből viszont nem következik más, minthogy Szapolyai nádor megválasztására leghamarabb február második felében kerülhetett sor. – Georgius Pray: Specimen hierarchiae Hungaricae ... 1–2. pars. Posonii–Cassoviae, 1776–1779. 354. oldalán közöl egy 1485. XII. 4-i oklevelet, amelyet Szapolyai már nádorként adott ki, ám az oklevél helyes kelte 1486. XII. 4. (A Szapolyai család oklevéltára I. Levelek és oklevelek [1458–1526]. Közreadja Neumann Tibor. Bp., 2012. [Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak] 171. [175. sz.]

⁵⁴ Izsépi Pál, néhai Szapolyai Imre szervitorának szeptember 13-i leveléből már arról értesülünk, hogy a nádor a napokban elhunyt (dominus noster condam gratiosissimus pallatinus etc. ocubuit et finem vite sue temporalem conclusit), a levél utóiratában pedig arról is beszámolt, hogy a nádort szerdán (szept. 12.) eltemették a szepesi Szent Márton egyházban. (Item dominus pallatinus laudando memorie feria quarta nativitatis virginis Marie thumulatus est in ecclesia Sancti Martini, requiescit in pace.) (DF 215336.) – Utolsó kiadványa: 1487. VIII. 28. Szepes. (DF 223814. = Bártfa 381/2568. – Az oklevél jobb alsó sarkában: Correcta per Felf[...]. Ő azonos Felfalui Pál nádori írónkkal.)

⁵⁵ Személyére lásd Pálosfalvi Tamás: Grebeni Hermanfi László alnádor. Egy tekintélyes szlavón köznemesi politikus pályaképe. I–II. közlemény. Századok 141. (2007) 843–877. és 142. (2008) 267–313.; alnádorságára lásd II. 304–307.

⁵⁶ Végrendelkezésének a napja. Vö. Pálosfalvi: Grebeni II. 308.

⁵⁷ electus et confirmatus ecclesie Agriensis, thesaurarius regius ac in causis in presencia palatinali vertentibus per ... regem ... iudex deputatus – DL 69513.

⁵⁸ Megválasztásának napja. Vö. Neumann Tibor: Békekötés Pozsonyban – országgyűlés Budán. A Jagelló–Habsburg kapcsolatok egy fejezete (1490–1492) II. közlemény. Századok 145. (2011) 293–347.; 314. – Első kiadványa: 1492. IV. 28. (DL 3021.)

⁵⁹ 1499. IX. 1-i végrendeletének kiegészítése. Halála napja: 1499. XII. 25. Pápa. (Köblös József: Szapolyai István Pápan írott végrendelete. In: Istennek, Hazának, Tudománynak. Tanulmányok a 95 éves Nádasy Lajos tiszteletére. Szerk. Mezei Zsolt. Pápa, 2008. 144–164.; 160.)

⁶⁰ Az első kiadványa: 1500. V. 13. (DL 88873.)

⁶¹ III. 31-én (DL 56341.) talán még, de V. 27-én (DL 68142.) már néhai.

üresedés (1503–1504)

Ráskai Balázs tárnokmester, a nádori jelenléten folyó perek király által kiküldött bírása 1503. VIII. 30. (DL 88894.) – 1504. III. 27. (DL 103064.)

Mezőgyáni Máté ítélőmester 1503. X. 26. (DL 67963.) – XI. 23. (DL 93709.)

Gereci Antal ítélőmester 1503. X. 27. (DL 71082.), X. 29. (DF 238219.)

Ellyevölgyi János ítélőmester 1504. II. 3. (DF 224395.) – 1525. VI. 9. (DL 101591.)

Perényi Imre (1504–1519)

1504. V. 4. (DL 70341.)

1519. II. 5. (Óváry I. 1093.)⁶²

Magyi Pál alnádor 1504. VII. 10. (DL 46675.) – 1505. X. 12. (Kovachich: Suppl. II. 332.)

Gibárti Keserű István alnádor 1505. – 1519. II. 12. (DL 26215. fol. 8a.)

Ellyevölgyi János ítélőmester 1504. II. 3. – 1525. VI. 9. (Lásd fentebb!)

Désházi Antal *notarius secretarius* 1511. III. 18. (DL 28015.)

Bátori István (1519–1523)

1519. V. 28. (Sanuto II. 146.)⁶³

1523. V. 13. (DL 23750.)⁶⁴

Gétyei János alnádor 1520. II. 17. (DL 67589.) – 1525. IV. 23. (DL 86568.)⁶⁵

Ellyevölgyi János ítélőmester 1504. II. 3. – 1525. VI. 9. (Lásd fentebb!)

Révay Ferenc⁶⁶ *secretarius palatinalis* 1519. X. 15. (DF 259533.) – 1526. XI. 16. (C. Tóth: Számadás 181/225. sor)

üresedés

Bátori István (1524–1525)

1524. IX. 19. e.⁶⁷

1525. VII. 6. (Burgio 20.)⁶⁸

Gétyei János alnádor 1520. II. 17. – 1525. IV. 23. (Lásd fentebb!)

Ellyevölgyi János ítélőmester 1504. II. 3. – 1525. VI. 9. (Lásd fentebb!)

Révay Ferenc *secretarius notarius* 1519. X. 15. – 1526. XI. 16. (Lásd fentebb!)

Verbőci István⁶⁹ (1525–1526)

1525. VII. 6. (Burgio 22.)⁷⁰

1526. IV. 28/29. (Burgio 59–61.)⁷¹

Kátai Mihály alnádor 1525. X. 10. (DL 105723.) – 1526. II. 23. (DF 257634.)

Bökényi Benedek ítélőmester 1525. X. 10. (DL 105723.) – 1526. II. 22. (Balassa 574. sz.)

Bátori István (1526–1530)

1526. IV. 29. (Burgio 59–61.)⁷²

1530. V. 8. (Ortvay: Pozsony IV/1. 182.)⁷³

⁶² A halála napja. (A kiadásban 1518-as dátummal.) Vö. még DL 82511. -- Utolsó kiadványa: 1519. II. 1. (DF 282135.)

⁶³ Megválasztása. Vö. C. Tóth Norbert: Egy legenda nyomában. Szapolyai János és ecsedi Bátori István viszonya 1526 előtt. Századok 146. (2012) 443–463.; 456–458. -- Első kiadványa: 1519. VI. 5. (DL 97676.)

⁶⁴ Utolsó kiadványa. -- Az ekkor zajló országgyűlésen II. Lajos király május 13-a és 19-e között elvette tőle tisztségeit. (Vö. Szabó Dezső: Küzdelmeink a nemzeti királyságért 1505–1526. Bp., 1917. 178.)

⁶⁵ Közben volt alnádor: 1523. X. 16. (A pécsváradai konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254–1526. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Kőfalvi Tamás. Szeged, 2006. 919. sz.)

⁶⁶ Személyére lásd Pálffy Géza: Különleges úton a Magyar Királyság arisztokráciájába: a Révay család a 16. században. Történelmi Szemle 51. (2009) 1–20.; 3–4.

⁶⁷ A szeptember 8-ra összehívott országgyűlésen, 12. után (vö. Documenta ad historiam familiae Batorii de Ecsed spectantia I. Diplomata 1393–1540. Közzéteszi Horváth Richárd, Neumann Tibor, C. Tóth Norbert. [A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 67.] Szerkesztette C. Tóth Norbert. Nyíregyháza, 2011. 270. sz.), de 19. előtt történt meg a választás, vö. Burgio követ és a lengyel követek IX. 19-i jelentéseivel (Mon. Vat. II/1. 36., Acta Tomiciana VII. 84.)

⁶⁸ Leváltják az országgyűlésen.

⁶⁹ Oklevelei intulatióiban többféle módon nevezi meg önmagát: *palatinus regni Hungariae / palatinus et servus / regni Hungariae servus*. -- Ez utóbbit 1526. X. 17-én is használja (Magyar országgyűlési emlékek történeti bevezetésekkel. I. köt. [1526–1536.] Szerk.: Fraknói Vilmos. Bp., 1874. [Monumenta Hungariae Historica, III/a. Monumenta comitalia regni Hungariae, I.] 9–10.) – Személyére lásd: Kubinyi András: Werbőczy Mohács (1526) előtti politikai pályafutása. In: Tanulmányok Werbőczy Istvánról. Szerk.: Hamza Gábor. Bp., 2001. 65–94.

⁷⁰ Megválasztása. -- Első kiadványa: 1525. VII. 26. (DF 271147.)

⁷¹ Utolsó, nem nádori kiadványa nádorként: 1526. IV. 23. (DL 24281.) -- Egy 1526. VI. 6-i, Dobronya várában kelt, az őt ért jogtalanságokat elpanaszoló levelét mint *regni Hungariae servus* írta alá. (DF 232738.)

⁷² Megválasztása. Vö. II. Lajos király 1526. V. 5-i oklevelével. (DL 63047.) -- Első kiadványa: 1526. V. 15. (DL 99338.)

⁷³ A Dévény várában bekövetkezett halálának a napja.

Varjasi Nagy Imre⁷⁴ alnádor 1526. VI. 12. (Mon. Ung. 209.) – 1531. VII. 20. (Thurzó-lev. 261.)
 Ellyevölgyi János ítélőmester 1526. V. 15. (DL 99338.), 18. (DL 101603.)
 Révay Ferenc ítélőmester 1526. XI. 30. (Saborski spisi I. 31. sz.) – 1527. XI. (ETE I. 342.)
 Várdai Tamás⁷⁵ ítélőmester 1528. III. 6. (Hédervary II. 3.) – 1531. IX. 2. (Thurzó-lev. 267.)
 Révay Ferenc *secretarius notarius* 1521. V. 29. – 1526. XI. 16. (Lásd fentebb!)
 Nagyváti Antal *secretarius palatinalis* (1526. XII.)/1527. VIII. 23. (Libri regii I. 3.) – 1529. VI. 13. (Uo. 163.)

Kalocsa-bácsi érsek

Vö. Udvardy József: A kalocsai érsek életrajza 1000–1526. (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae XI.) Köln, 1991. – Együttal 1398 és 1444 között (C. Tóth Norbert: Az örökös ispánságok Zsigmond király korában. Történelmi Szemle 53. [2011] 467–477.; 473–474.), majd 1456-tól Bács megye örökös ispánjai, a közbeeső időszakban, illetve az 1440-es évektől párhuzamosan a mindenkori macsói bánok is kezükben tartották a megye ispánságát. (Kubinyi András: A megyéispánságok 1490-ben és Corvin János trónörökösödésének problémái. A Veszprém Megyei Múzeumok közleményei 16. [1982] 169–180.; 169.) – Váradi Péter érsek kegyvesztettsége és bebörtönzése (1486) után Kinizsi Pál vette át a megye vezetését és a jelek szerint egészen a haláláig (1494) viselte is azt. Az érsek újbóli örökös ispáni kinevezése 1494-ben történetelt meg. (DF 282621_759-761.ecw – Az oklevél keltezését a *datum per manus* formula segíti, amelyben Bakóc Tamás már győri és választott egri püspökként szerepel.)

Várdai István (1456–1470)

1456. XII. 9. (Házi I/4. 145.)⁷⁶
 1470. XII. 17. (DL 17098.)

Együttal bácsi örökös ispán (1459. XII. 27. Zichy XII. 27. – 1470. I. 23. DL 16378.),
 Péter bácsi kanonok, epifániai tit. püspök, kalocsa-bácsi segédpüspök 1464. IX. 25. (Érdújhelyi: Kutatásaim 60–63. sz.)
 Fábián dersi prépost, epifániai tit. püspök, kalocsa-bácsi segédpüspök 1467. VI. 6. (Érdújhelyi: Kutatásaim 95. sz.)
 István kalocsai prépost, kanonok és vikárius 1459. IX. 11. (DL 34814.) – 1468. IV. 27. (DL 34911.⁷⁷)
 Várdai Aladár, az érsekség kormányzója 1458. III. 29. (Zichy XII. 255–256.)

Matucsina Gábor (1471–1478)

1471. I. 19. (§ DF 252613.)⁷⁸
 1478. VIII. 10. (§ DF 231630.)

Együttal bácsi örökös ispán és a pétervárad apátság commendator-a (1477. V. 4. DF 210923.) is.
 Pankotai János bácsi vikárius 1470. VII. 23. (DL 55913.)
 Bálint decr. doct., bácsi éneklőkanonok és vikárius 1471. III. 14. (DF 247916.) – VII. 31. (DF 259578.)
 János mag. art., olcini őrkanonok, bácsi dékánkanonok és vikárius 1472. IX. 4. (DL 108201.)
 Drági Tamás bácsi udvarbíró 1472. X. 12. (DL 17271.)

Handó György (1478–1480)

1478. XI. 12. (§ DL 18146.)⁷⁹
 1480. II. 25. (§ Teleki XII. 115–117.)

Váradi Péter (1480–1501)

1480. IX. 5.⁸⁰
 1501. IV. 10.k.⁸¹

Együttal bodrogi (1484. IV. 26. DL 18954.) és bácsi örökös ispán (1486. IV. 12. DF 252088., 1492. IV. 16. DL 309024., 1499. XI. 3. DL 20862.) is.
 Csamai János kalocsai őrkanonok és vikárius 1483. V. 5. (Zichy XI. 342–344.) – 1486. IV. 12. (DF 252088.)
 Temesvári Gergely árkádai tit. püspök, bácsi olvasókanonok, (segédpüspök?) 1494. VI. 4. (Annatae 191. sz.) – 1499. V. 27. (DL 99203.)
 Garai Bereck art. lib. doct., bácsi őrkanonok és vikárius 1498. XI. 29. (Bónis 3781. sz.) – 1499. XI. 3. (Mon. Vespri. IV. 89.)

⁷⁴ 1523-ban a nádor cserégi várnagya volt. (DL 23856.)

⁷⁵ Korábban *stili palatinalis notarius* 1519. VIII. 18. (DL 22889.) – 1525. II. 27. (DF 227494.)

⁷⁶ Engel: Arch. I. 66. – Pápai kinevezése: 1457. II. 25. (HC II. 132.)

⁷⁷ Regesztáját lásd Mályusz Elemér: A szlavóniai és horvátországi pálos kolostorok oklevelei. (Sztreza, Szvetice, Zlath, Zengg) Levéltári Közlemények 6. (1928) 87–203.; 154.

⁷⁸ Egy 1471. II. 28-i (Teleki XI. 431–433.) méltóságsorban még üresedésben lévőknek jelzik. – Pápai kinevezése: 1471. V. 24. (HC II. 132.)

⁷⁹ Pápai kinevezése: 1479. II. 1. (HC II. 132.)

⁸⁰ Pápai kinevezése: 1481. II. 16. (HC II. 132.) – Személyére lásd: Véber János: Két korszak határán, Váradi Péter pályaképe és írói életműve. PhD értekezés (PPKE BTK Kézirat) Bp., 2009.

⁸¹ Halála napja. – Vö. még Véber János: 1501, Váradi Péter halála. In: A Magyar Irodalom Története. Főszerk.: Szegedy-Maszák Mihály. Bp., 2007. I. 168–179.

üresedés (1501)	1501. VI. 20. (§ DF 273069.)
Vingárti Geréb László (1501–1502)	1501. X. 3. (DF 253535.) ⁸² 1502. VII. 26. ⁸³
Kálmáncsehi Domokos (1502–1503)	1502. X. 29. (§ DF 236675.) 1503. IV. 10. ⁸⁴
Frangepán Gergely (1503–1520)	1503. VI. 7. (DL 62965.) ⁸⁵ 1520. VIII. 7. (DL 89147.) ⁸⁶ Barcai Máté ⁸⁷ decr. doct., bácsi örkanonok és vikárius 1510. II. 26. (DL 94733.) – 1511. I. 31. (DL 99253.); kalocsai segédpüspök 1510. II. 10. (Érdújhelyi: Kutatásaim 177. sz.) Palinai György decr. doct., bácsi prépost ⁸⁸ és vikárius 1519. III. 26. (DL 82516.) – 1526. I. 27. (DF 257184.)
üresedés	1520. VIII. 24.–1523. I. Viszokai Márk királyi kamarás, az érsekség királyi occupatora 1520. VIII. 24. (DF 274751.) – IX. 9. (DL 106078.) ⁸⁹ Szerdahelyi Imrefi Mihály, az érseki jövedelmek királyi adminisztrátora 1520. IX. 21. (DL 49827.) ⁹⁰ – 1522. (Helyt. oklt. 131. sz.) ⁹¹ Battyányi György, az érsekség királyi kormányzója 1522. (BBCs tizedjegyzék.) – 1522. IX. 28. (Helyt. oklt. 131. sz.)
Tomori Pál (1523–1526)	1523. II. 4. ⁹² 1526. VIII. 29. ⁹³ Együttal mint Valkó, Bács és Bodrog megyékbe a király által kiküldött bíró 1525. XI. 4. (DF 259654.) – XII. 31. (DF 259656.) ⁹⁴ Palinai György decr. doct., bácsi prépost és vikárius 1519. III. 26. – 1526. I. 27. (Lásd fentebb!)

Pozsega

Vö. Engel: Arch. I. 164–165. – A megye ispánságát 1465–1466-tól rendszerint ketté osztották: egyik felét vagy a (dalmát–horvát–)szlávón bánok, vagy a bosnyák (ajjai) bánok, másik felét pedig mindig egy helyi várbirtokos család (a Pozsegavárt és Podversát birtokló Héderváriak, az innen származó és Kővárt uraló Szapolyaiak, az Újvárt birtokló Újlakiak vagy a Jagelló korban meggazdagodó Cserneki Dezsőfiek) töltötték be. A nemesi megye ügyeit változatlanul két szolgabíró intézte.

Ispánok és alispánok

Hédervári Imre (1460–1472)	1460. (DL 39156.) 1472. VIII. 5. (DL 88529.)
Tiszai Horvát László, Kajdácsi Gergely	1460. (DL 39156.)
Bátéi Pán Péter, Kosztolányi Osvát	1464. I. 13. (DL 33506.)

⁸² 1501. VII. 27. az erdélyi püspökség már üresedésben van. (DF 216510.=Katona XVIII. 301.) – Vö. C. Tóth Norbert: Az 1501. évi tolnai országgyűlés. Adatok a királyi adminisztráció működéséhez. Századok 143. (2009) 1455–1481.; 1460/39.) – Áthelyező levele: Fraknoi Vilmos: Oklevéltár a magyar kegyúri jog történetéhez. Bp., 1899. 69.; Temesváry János: Erdély középkori püspökei. Cluj–Kolozsvar, 1922. 444. 4. jegyz. (DF 282621_0047.ecw.) – Pápai megerősítése: 1502. II. 14. (HC II. 132.)

⁸³ A halála napja. (Knausz Nándor: A magyar egyház régi szokásai VII. régi misekönyveink. II. Nyomatott misekönyvek. Magyar Sion 7. [1869] 81–97.; 90–91. – 1502. VI. 20-i végrendeletét lásd Érdújhelyi Menyhért: A kalocsai érsekség a renaissance-korban. Zenta, 1899. 104.)

⁸⁴ Röviddel később meghalt.

⁸⁵ Pápai kinevezése: 1503. XII. 11. (HC III. 172.)

⁸⁶ 1520. VIII. 24-én már néhai. (DF 274751.)

⁸⁷ 1511-ben árkádiai tit. püspök lett. (Érdújhelyi: Kutatásaim 177. sz.)

⁸⁸ 1526. I. 27-én már boszniai választott püspök. (DF 257184.)

⁸⁹ A lefoglalás ekkor még sikertelen volt. Az ügy háttérére lásd C. Tóth Norbert: Az egri püspöki szék betöltésének problémái 1520 és 1523 között. Adatok az egri, szerémi és váci püspökök archontológiájához. In: „Erősségénél fogva várépítésre való” Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére. Szerk. Juan Cabello, C. Tóth Norbert. (A Jósza András Múzeum Kiadványai 68.) Nyíregyháza, 2011. 367–376.; 368–369.

⁹⁰ Vö. még a király 1520. okt. 11-i, pozsonyi levelében írtakkal, amely szerint Frangepán halála után az érsekséget lefoglaltatta. (Acta Tomiciana V. 330.)

⁹¹ Közbenső adat: 1521. III. 19. (DF 279500.)

⁹² Pápai kinevezése. (Consistorialia documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae [1426–1605] Közreadja Tusor Péter és Nemes Gábor. [Collectanea Vaticana Hungariae I/7.] Budapest–Róma, 2011. 29. sz., HC III. 172.)

⁹³ A halála napja.

⁹⁴ További adatok: DL 24218., 24221. Székhelyét Péterváradon tartotta.

- Dimitrovci Miklós 1465. VII. 26. (DF 231509.)
 Bátéi Pán Péter, Dimitrovci Miklós 1466. VIII. 1. (DL 34216.) – 1469. I. 27. (DL 108315.)
 Dimitrovci Miklós 1470. VII. 20. (DF 244486.)
- János pécsi püspök (Janus Pannonius)⁹⁵ (1466–1469) 1466. VIII. 1. (DL 34216.)
 1469. I. 27. (DL 108315.)
 Sztrazsemlyei Kelemen, Mindszenti János 1466. VIII. 1. (DL 34216.)
 Sztrazsemlyei Kelemen, Ósi Imre 1469. I. 27. (DL 108315.)
- Magyar Balázs (1470) 1470. VII. 20. (DF 244486.)
 Cserneki Dezső fia István, Cirkveniki Bencsics János 1470. VII. 20. (DF 244486.)
- Ernuszt János (1474) 1474. IX. 30. (DL 45579.)
 Grabarjai Dezső Miklós 1474. IX. 30. (DL 45579.)
- [Pleternice]szentmiklósi János mester (1477) 1477. IV. 16. (DL 33432.)
- Egervári László (1492–1493) 1492. IX. 28. (DL 74679/41–42.)
 Szencsei György 1492. IX. 28. (DL 74679/41–42.)
- Szapolyai István (1493–1499) 1496. IV. 29. (DL 74679/43.)
 1497. XI. 21. (DL 59870.)
 Garazdinci Garázda Miklós 1496. IV. 29. (DL 74679/43.) – 1497. XI. 21. (DL 59870.)
- Kanizsai László és Pelsőci Bebek János 1496. IV. 29. (DL 74679/43.)
 1497. XI. 21. (DL 59870.)
 Szalai Gyurkó, Horvát Gyurkó 1496. IV. 29. (DL 74679/43.)
 Cserneki András (Kanizsaié), Gnojnicai Ninkovics Dénes (Bebeké) 1497. XI. 21. (DL 59870.)
- Szapolyai János (1500–1510) 1504. XII. 27. (DF 232163.)
 1509. XI. 16. (DL 74755.)
 Garazdinci Garázda Miklós 1504. XII. 27. (DF 232163.)
 Cserneki Dezsőfi Ferenc 1509. XI. 16. (DL 74755.) – 1510. VII. 19. (DL 46949.)
- Gorbonoki István és Szemerei Kelemen (1504) 1504. XII. 27. (DF 232163.)
- Blacai Horvát Miklós, *Sthythar*-i Mihály 1504. XII. 27. (DF 232163.)
- Sztrazsemlyei György és Alapi Boldizsár (1509–1510) 1509. XI. 16. (DL 74755.)
 1510. VII. 19. (DL 46949.)
 Sztrazsemlyei János és Pleternicei Gergely 1509. XI. 16. (DL 74755.) – 1510. VII. 19. (DL 46949.)
- Cserneki Dezsőfi Ferenc (1516–1523) 1516. V. 8. (DL 74757.)
 1522. V. 29. (DL 74679/68.)
 Egyúttal Újlaki Lőrinc herceg, országbíró újvári (Pozsega m.) várnagya és provizora.
- Cserneki Dezsőfi János (1524–1526) 1524. XII. 6. (DL 74679/80.)
 1526. V. 4. (DL 74679/93.)
- Kerekszállási Markos Péter (1524–1526) 1524. VII. 7. (DF 232672.)
 Pavlovci András, Godesnai Okos János 1524. VII. 7. (DF 232672.)

⁹⁵ Személyére lásd legújabbban: Pécsi egyházmegye I. 128–132.

Szolgabírák

Dobrogostyai Miklós, Kálnoki Domokos fia János	1460. (DL 39156.)
Lukacsevc Balázs, Bercsényi Miklós	1464. I. 13. (DL 33506.)
Podvinnai Péter, Kálnoki Domokos fia János	1466. VIII. 1. (DL 34216.)
Podvinnai Péter, Lukacsevc Balázs	1469. I. 27. (DL 108315.)
Podvinnai Péter, Kálnoki Domokos fia János	1470. VII. 20. (DF 244486.)
Podvinnai Péter, Farkashegyi Kazk Márk	1474. IX. 30. (DL 45579.)
Cirkveniki Bencsics György, Farkashegyi Kazk István	1492. IX. 28. (DL 74679/41–42.) 1496. IV. 29. (DL 74679/43.)
Pavlovci Kazk Zsigmond, Susnyevci Susan György	1497. XI. 21. (DL 59870.)
Zarilci Pál, Susnyevci Susan György	1504. XII. 27. (DF 232163.)
Zdenci Péter, Pavlovci Kazk Zsigmond	1509. XI. 16. (DL 74755.) 1510. VII. 19. (DL 46949.)
Mikusevci Kormos Pál	1524. VII. 7. (DF 232672.)

Megyei jegyző

Pribinyei Hercegfő János mester	1524. VII. 7. (DF 232672.)
---------------------------------	----------------------------

Választott nemesi esküdtek

Orbovai Jakus Miklós	1487. IX. 18. (DF 285280.)
Bercsényi Gergely	1489. X. 13. (DL 33496.)
Zdenci Péter	1489. V. 11. (DL 34242.)

Országgyűlési követek

Zelnatácsi Miklós, [Pavlovci] Kazk Zsigmond	1505. X. 12. (Kovachich: Suppl. II. 332.)
Lukacsevc Novák Balázs	1518. VIII. 2. (Szabó 132–133.)

Debrő (Heves m.)⁹⁶

Castrum. A 15. sz. közepén Debrői Imre építtette. A Debrőiek kihalását követően, 1461-től Rozgonyi Sebestyéné, majd utódaié volt (DL 15609., Héderváry I. 305–306., DL 16736., DF 210143.). Sebestyén ágának fiában, Lászlóban történő kihalásakor (1492) a vár a László özvegye és monyorósi Rozgonyi István közötti szerződés révén László özvegye kezével Kanizsai Györgynek jutott. (DL 19936., DL 20055., DL 20067., DL 20065., DL 20062.) Tőle 1496 nyarán hűtlenség miatt II. Ulászló vette el és Bakóc Tamás egri püspöknek adományozta (Erdődy lt. D 953.), ám a jelek szerint az átvétel nem realizálódott, mert Kanizsai 1497-ben elcsérélte bélteki Drágfi Bertalannal a szlavóniai Vasmegyericséért. (DL 20521.) Ettől fogva Drágfi birtok. (DL 20524., Drágfi János itt keltez: Károlyi III. 96.) 1514 júniusában a Dózsa-féle hadak ostromolták, de Drágfi János csapataival vereséget mért rájuk. A Drágfiaktól 1518 májusában Perényi Imre vette zálogba. (Rábik: Szent Adalbert 171–173. DL 22894., DL 23034., DL 23359.) A Drágfi-uradalmak 1520 körül keletkezett összeírásában már nem szerepel, noha 1521-ben Drágfi János még várnagyot tartott benne. Utóbbi 1526. évi végrendelete szerint Perényi kézen van. 1569-ben már rom.⁹⁷ -- Uradalmi tartozéklista: 1461 (DL 15609.), 1496. (Erdődy lt. 953.), 1518 (Rábik: Szent Adalbert 172.) — Aldebrő és Tófalú mára egybeépült települések határán állt. Felszíni nyomai ma már szinte nincsenek, Csalavár helynév őrzi emlékét.

⁹⁶ Csánki I. 52. – Éble Gábor: A debrői uradalom birtoklási története. Bp., 1909. 8–9. Éble még használhatta a Hédervári levéltár debrői uradalomra vonatkozó okleveleit, amelyek 1945-ben megsemmisültek! – Havassy: Heves 54–55., 60. – 1514-hez: Barta Gábor, Fekete Nagy Antal: Parasztháború 1514-ben. Bp., 1973. 129–130. – A Drágfi-birtokok összeírását lásd: Horváth Richárd, Neumann Tibor, C. Tóth Norbert: Oklevelek a Bátorai család történetéhez. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle 41. (2006) 367–368. – Heves megye várai 71–72.

⁹⁷ Ubi fuit olim fortalicium Pereniorum retroactis annis dirutum. UetC fasc. 112. nr. 1. 16. oldal.

Várnagyok

(Vö.: Havassy: Heves 60.)

Kalsai Korlát Miklós [Rozgonyiaké]	1466. V. 27. (DF 210306.)
Szepesi Bálint és Spácai Miklós [Rozgonyiaké]	1468. XII. 14. (DL 16736.) ⁹⁸
Spácai Miklós [Rozgonyiaké]	1470. VII. 11. (DL 17038.)
Zsadányi Spácai Boldizsár [Drágfi Jánosé]	1521. IV. 7. (Teleki oklt. II. 449.)

A Függelékhez tartozó irodalom és rövidítésjegyzék

- Acta Tomicianae = Epistole, legationes, responsa, actiones, res geste serenissimi principis Sigismundi, eius nominis primi, regis Polonie, magni ducis Lithvanie, Russie, Prussie, Masovie domini ... per Stanislaum Gorski. I–X. Posnaniae, 1852–1899.
- Annatae = Annatae e regno Hungariae provenientes in Archivio Secreto Vaticano 1421–1536. (A magyarországi egyházmegyék javadalmainak annatai.) Edidit Iosephus Körmeny. Editionem redigerunt et indices composuerunt Kinga Körmeny et Béla Holl. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 21.) Budapest, 1990.
- BBCs tizedjegyzék = Szabó István: Bács, Bodrog és Csongrád megye dézsmalajstromai 1522-ből. (Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai 86.) Bp., 1954.
- Balassa = A Balassa család levéltára 1193–1526. Fekete Nagy Antal kézírata alapján sajtó alá rendezte és szerk. Borsa Iván. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 18.) Bp. 1990.
- Bánffy = Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez I–II. Szerkesztette Varjú Elemér, Iványi Béla. Bp., 1908–1928.
- Bártfa = Bártfa szabad királyi város levéltára. 1319–1501. Összeállította Iványi Béla. I. Bp., 1910.
- Bónis = Bónis György: Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bíraskodás történetéhez a középkori Magyarországon. Szerk. Balogh Elemér. (Jogtörténeti Tár 1/1.) Bp., 1997.
- Bónis: Jogtudó értelmiség = Bónis György: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Akadémiai Kiadó, Bp., 1971.
- Burgio = Mohács Magyarországa. Bárány Burgio pápai követ jelentései. Fordította Bartoniek Emma. Bp., 1926.
- C. Tóth: Számadás = C. Tóth Norbert: Ecsedi Bátor István nádor pozsonyi tartózkodásának számadáskönyve. Adalékok Magyarország 1526 végi politikátörténetéhez. Levéltári Közlemények 80. (2009) 169–208.
- CIH = Corpus Juris Hungarici. Magyar Törvénytár 1000–1526. évi törvénycikkék. Fordították és jegyzetekkel ellátták Nagy Gyula, Kolosvári Sándor és Óvári Kelemen, magyarázatokkal és utalásokkal ellátta Márkus Dezső. Bp., 1899.
- Csánki = Csánki Dezső, Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I–V. Bp., 1890–1913.
- DF és DL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp. Diplomatikai Fényképgyűjtemény és Levéltár.
- DRH 1458–1490. = Decreta Regni Hungariae 1458–1490. Francisci Döry collectionem manuscriptam additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke. (Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 19.) Bp., 1989.
- Engel: Arch. = Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. (História Könyvtár, Kronológiák, adattárak 5.) Bp., 1996.
- Engel: Gesch. = Johann Christian von Engel: Geschichte des ungarischen Reiches und seiner Nebenländer. I. Band. Halle, 1797.
- Erdődy lt. = Österreichisches Staatsarchiv, Wien. Haus-, Hof- und Staatsarchiv. Familienarchiv Erdődy, Urkundenreihe.
- Érdújhelyi: Kutatásaim = Érdújhelyi Menyhért: Kutatásaim a római levéltárakban. Katholikus Szemle 10. (1896) 605–646.
- ETE = Egyháztörténeti emlékek a magyar hitújítás korából. I. köt. Szerk.: Bunyitay Vince–Rapaics Rajmond–Karácsonyi János. Bp., 1902.
- Fügedi: Arisztokrácia = Fügedi Erik: A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása (Történeti Statisztikai Kötetek.) Bp., 1970.
- Havassy: Heves = Havassy Péter: Heves megye középkori tisztségviselői. (Studia Agriensia 6.) Eger, 1986.
- Házi = Házi Jenő: Sopron szabad királyi város története. I. rész 1–7., II. rész 1–6. Sopron, 1921–1943.
- HC = Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum, s. R. e. cardinalium, ecclesiarum antistitum series, ... e documentis tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta, edita per Conradum Eubel. Tom. II–III. Monasterii, 1914–1923.
- Héderváry = A Héderváry-család oklevéltára. A M. Tud. Akadémia történelmi bizottsága megbízásából közli Radvánszky Béla és Závodszy Levente. I–II. Bp., 1909–1922.
- Helyt. oklt. = Politikátörténeti oklevéltár Bátor István nádor első helytartóságához (1522–1523) Közzéteszi C. Tóth Norbert. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 50.) Bp. 2010.
- Heves megye várai = Nováki Gyula, Baráz Csaba, Dénes József, Feld István, Sárközy Sebestyén: Heves megye várai az őskortól a kuruk korig. (Magyarország várainak topográfiája 2.) Bp.–Eger, 2009.
- HO = Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. Kiadják Ipolyi Arnold, Nagy Imre, Paur Iván, Ráth Károly és Véghely Dezső. I–VIII. Győr, Bp., 1865–1891.
- Károlyi = A nagykárolyi gróf Károlyi család oklevéltára I–V. Sajtó alá rendezte: Géresi Kálmán. Bp., 1882–1897.

⁹⁸ Egyben uruk cserépvári várnagyai is.

- Katona = Katona, Stephanus: *Historia critica regum Hungariae. Ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata*, I–XLII. Pestini, Posonii, Cassoviae etc. 1779–1817.
- Kovachich: *Suppl.* = Martinus Georgius Kovachich: *Supplementum ad vestigia comitiorum apud Hungaros ab exordio regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum II*. Budaë 1800.
- Libri regii = Magyar Országos Levéltár, Magyar Kancelláriai Levéltár, Királyi könyvek (<http://mol.arcanum.hu/digidat/opt/a100513.htm?v=moldigidat&a=start&a1=>)
- Mon. Ung. = *Monumenta Ungrica*. Edidit Joh. Christianus Engel Viennae, 1809.
- Mon. Vat. = *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia*. Vatikáni magyar okirattár. I/1–6., II/1–3. Bp., 1881–1909. [reprint: 2000.]
- Mon. Vespr. = *Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis. A veszprémi püspökség római oklevéltára*. Közrebocsátja a római magyar történeti intézet, IV. Bp., 1908.
- Ortvay: Pozsony IV/1. = Ortvay Tivadar: *Pozsony város története IV/1*. Pozsony, 1913.
- Óváry = *A Magyar Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának oklevél-másolatai I*. Ismerteti Óváry Lipót. Bp. 1890.
- Pécsi egyházmegye I. = *A Pécsi egyházmegye története I. A középkor évszázadai (1009–1543)* Szerk.: Fedeles Tamás, Sarbak Gábor, Sümegi József. Pécs, 2009.
- Rábik: Szent Adalbert = Vladimír Rábik: *Középkori oklevelek a nagyszombati Szent Adalbert Egyület levéltárában (1181) 1214–1543. (Capitulum VII.)* Szeged, 2010.
- Saborski Spisi = *Hrvatski Saborski Spisi. Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*. Vol. I. (1526–1536) uredio Ferdo Šišić. (*Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium*, 33.) Zagrabiae, 1912.
- Sanuto = Marino Sanuto világhírnévkönyvének Magyar-országot illető tudósításai I–II. Közli Wenzel Gusztáv. *Magyar Történelmi Tár XIV.* (1869) és XXIV. (1877)
- Széchenyi = Bártfai Szabó László: *A sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi család története. I. kötet 1252–1732*. Bp., 1911.
- Teleki = Teleki József: *Hunyadiak kora Magyarországon, I–XII*. Pest, 1852–1863
- Teleki oklt. = *A Római Szent Birodalmi gróf Teleki család oklevéltára I–II*. Szerk.: Barabás Samu. Bp., 1895.
- Thurzó-lev. = Bethlenfalvi Thurzó Elek levelezése. (Források a Habsburg–magyar kapcsolatok történetéhez) I. 1526–1532. Közreadja és a bevezető tanulmányt írta Erdélyi Gabriella. (*Lymbus* kötetek 1.) Bp., 2005.
- UetC = Magyar Országos Levéltár, Bp. E 156. (*Urbaria et conscriptiones*) (<http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&a=start>)
- Veress: Olasz = *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864*. Kiadja Veress Endre. (Olaszországi Magyar Emlékek III. Közrebocsátja a Római Magyar Történeti Intézet.) Bp., 1941.
- Zichy = *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő*. A zichi és vásonkői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára, I–XII. Szerkesztik Nagy Imre, Nagy Iván, Véghely Dezső, Kamerer Ernő, Dőry Ferenc és Lukcsics Pál. Bp., 1871–1931.